

Kaks sügist ühe hoobiga

RAIVO TASSO

Septembris õitsesid aedades roosid, metsas sirgusid seemed ja puud polnud langetanud lehti – kalendrisügise algus langes ilusasse aega.

Klassikalist vananaistesuve pole sel aastal näha olnud. Mõtlen aega, kui maast on esimesed külmad üle käinud ning valitsevad kenad soojad ning päikeselised ilmad. Vaid mõnel ööl septembris langes temperatuur maapinna lähedal 2–3 miinuskraadini.

Kui meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis sügiskuu ilmanäitajad kokku võeti, selgus, et Eesti keskmine õhutemperatuur (13,1°) oli pikaajalisest keskmisest ehk normist tervelt kahe ja poole pügala võrra kõrgem. Tartu 143 aasta pikkuses vaatlusreas on mitu augustit, mille õhusoojus jäi tänavuse septembri omale selgelt alla.

Sügiskuu hellitas soojusega

Nagu tavaliselt sügisel, nii arvatati kõige kõrgemad keskmised saartel (Vilsandil 15,4° ja Rist-

nas 15,2°), sisemaal oli jahedam (näiteks Väike-Maarjas 12,3° ja Kuusikul 12,5°).

Kuu esimesed päevad (just kooliaasta alguses) olid suviselt soojad: Võrus mõõdeti 3. septembril 24,5 kraadi. Kõige külmem oli aga viimane kuupäev, kui Kuusikul näitas kraadiklaas 2 meetri kõrgusel -0,3° ning Türi 2 cm maapinnast -2,5°.

Tol päeval sadas Tallinna lähedal ka lörtsi, mitmel pool aga taevaseid “tangaineid” – lume- ja jääkruupe. Mida kujutab endast lörts, teab igaüks, lumekruubid on aga läbipaistmatud tillukesed pehmed lumekuuolid, jääkruubid seevastu on läbipaistvad jääterakesed läbipaistmatu südamikuga, diameeter 2–3 mm.

Vihmavett jaotati Eestile samuti ebaühtlaselt: suurema sahmaka sai riigi kirdenurk (Narva-Jõesuu 94 mm ehk ligi veerandi jagu üle normi), keskmiselt Väike-Maarja (73 mm) ja Mustvee (59 mm), Hiiumaa jäi seevastu üpris kuivale (30 mm Ristna ilmajaamas). Keskeltläbi tuli riiki 61 mm sademeid ehk 6 pange-täit vett ruutmeetrile. Normitaitmine seega 83%.

Esimesed sügispäevad on täis põnevaid üllatusi.

Tavalisest sagedamini võis näha päikest (Tartus üle 150 tunni), mitmel pool oli kuulda äikest.

Ilmast mujal...

Kui meile tõi alles pööripäev esimese tormikese, siis muu maailm sai septembris kõvasti tuu-seldada.

Tugevaim paduvihm 80 aastajooksul keeras Istanbuli linna

segi. Hukkus 31 inimest. Naabermaal Kreekas kerkis Euboia saarel tulvavesi poolteise meetri kõrguseks, ka seal oli ohvreid.

Taifuune möllas palju Vaiksel Hiinasse, üks jõudis Jaapanini. Nimed olid neil kenad: näiteks supertaifuun Choi-wan (eesti k 'värvikas pilv'), Koppu ('tass'), Ketsana (mingi puu Laoses), Parma (hiina toit singit). Eriti

mõrvarlik neist oli Ketsana ligi veerand tuhande ohvriga.

Muide, mullused tapjaorkaanid Atlandil ja Vaiksel ookeanil n-õ saadeti erru, s.t kustutati nimekirjast. Uued nimed on edaspidi: Gustavi asemel Gonzalo, Ike'i järglaseks sai Isaias, Paloma – Paulette, Alma Vaikse ookeani põhjaosas aga Amanda.

...ja muiste

1909. aasta sügiskuu oli Tartus soe (12,3°) ja kuiv (30 mm).

Lehtedele anti teada:

■ Inglismaal Walesis on suurte sadude mõjul Ewoni jõgi kallastest üle tõusnud. Politsei äratas öösel inimesi üles ja viis neid hobuste seljas ära. Raudteerongid jäivad pori pärast seisma.

■ Elu Marsi peal. Mitte ükski ilmakeha ei huvita teadushimulist maakera elanikku niipalju kui rändaja tähe Marsi saladusline ilm. Peapõhjuseks, miks see planeet nii elavat huvi äratab, tuleb seda arvata, et tal meie maakeraga imestamisväärt palju sarnadust on.

AIN KALLIS